

Bulletin european

Anul XIV. Nr. 123.

Februarie 1985

Noi Tracii

Fondator: Prof. Dr. Iosif Constantin Drăgan

PÂNĂ CÂND S-A VORBIT LIMBA DACĂ ?

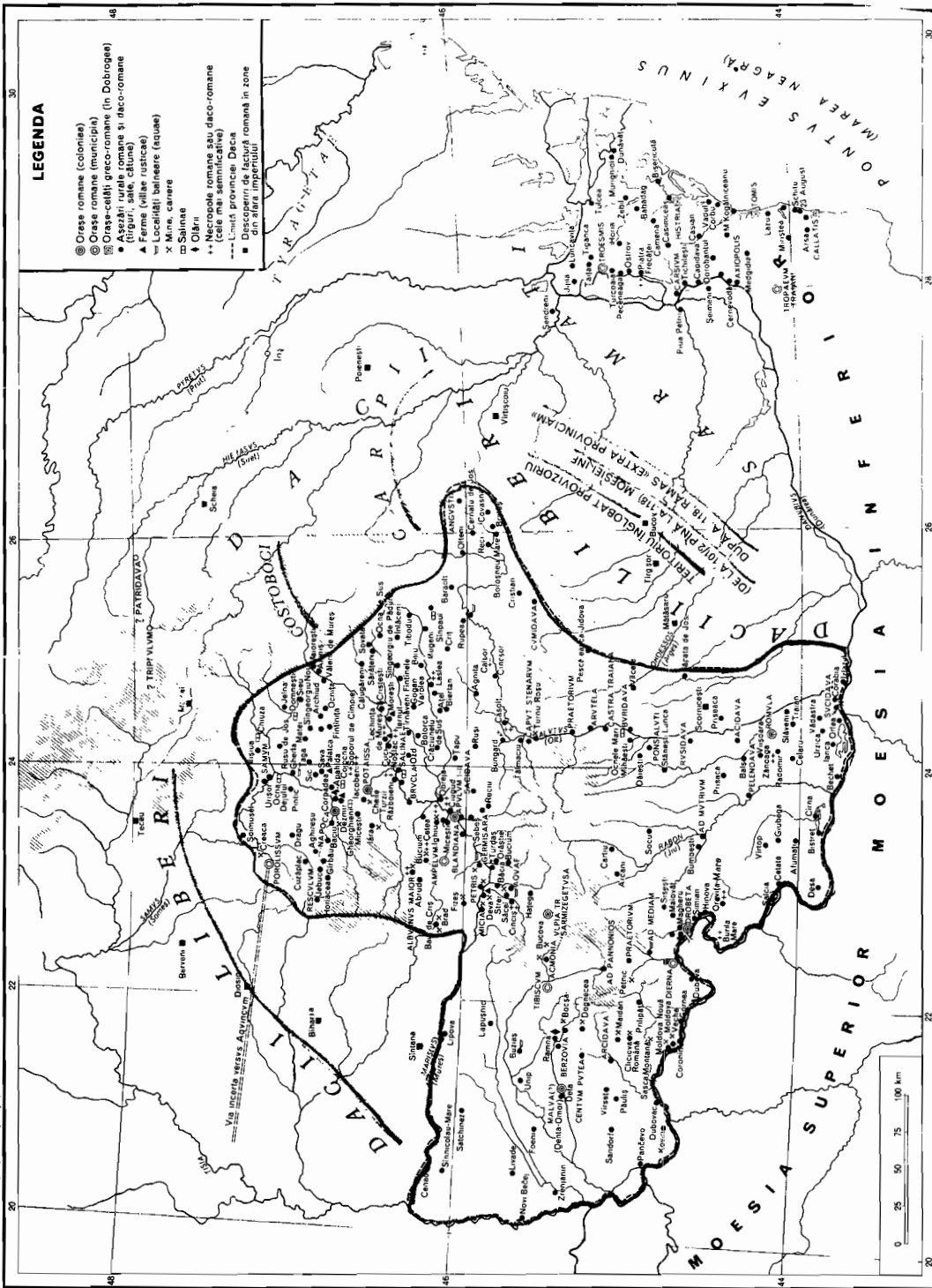
Dacă s-a putut stabili chiar anul în care a murit ultimul vorbitor al vegliotei, dacă se știe că în 1777 se stinge în Cornwall cel din urmă cunoscător al corniceii, aceste date sunt dovedite documentar și întărite prin mărturia celor ce i-au cunoscut pe cei dispăruți.

În schimb argumentele în temeiul cărora se afirmă că limba dacă a încetat să fie vorbită prin secolul al VII-lea e.n. sunt de natură deductiv-ipotetică, nesprijinite de urme concrete.

S-a cercetat în diverse moduri cum de a putut limba unui popor mândru și conservativ ca al Dacilor să se romanizeze cu repeziciune, dispărând aproape complet. Este totuși ciudat că în Italia - unde romanizarea trebuia să fie completă - există dialecte italiene neinteligibile reciproc, parte din ele conservând urme din limbile italice preromane, altele, influențe galo-germanice.

O scurtă privire asupra anexatei hărți a Daciei Romane (de prof. C. și D. Giurescu) ne convinge că jumătate din Dacia propriu-zisă rămăsese în afara Imperiului, iar Romanii nu au renunțat la o extindere a noii provincii din alte motive decât numai pentru că Dacii rămași liberi nu puteau fi supuși.

Despre îndelungatele lupte ale acestora cu Imperiul, chiar și după retragerea aureliană, există o întreagă literatură, îndeobște cunoscută, deci nu vom stăruia asupra acestor amănunte, ci deocamdată asupra antroponimului *Menumorut*, numele «ducelui» Blachilor, a cărui rezonanță pare bizară pentru urechile noastre, dar nu este analizabil - și deci explicabil - nici în paleoslavă. Ar fi ușor să se afirme că ar fi peceneg sau cuman, cum s-a procedat în cazul *Basarab*, dar *bassa* - *Rabu* s-a dovedit a fi și antica denumire dacică a

LEGENDA

- Orașe romane (coloniae)
- ⊙ Orașe romane (municipia)
- ⊗ Orașe-cetăți greco-romane (in Dobrogea)
- Așezări rurale romane și daco-romane (figuri, săle, cătune)
- ▲ Ferme (villae rusticae)
- Localități balneare (aquis)
- ✕ Mine, cariere
- Orașe
- Orașe
- ◆ Necropole romane sau daco-romane (cele mai semnificative)
- ◆ Necropole romane sau daco-romane (cele mai semnificative)
- Limită provincie Dacia
- Limită provincie Dacia
- Descoperiri de factură romană în zone din afara imperiului

văii Jiului (vezi *Originea cuvântului «oraș»*, în Noi Tracii, nr. 115 din iunie 1984, p. 3), preluată și de o dinastie cnezială română, înainte de a deveni voievodală. Tot în articolul susmenționat figurează parțial și explicația similitudinilor daco-grecești, referitoare la cuvinte, care - totuși - n-au fost împrumutate de la Greci.

Într-un alt material (*Prototraccii carpatici*, Cenaclul de istorie veche și paleolingvistică română, Timișoara, 1984), demonstrez *originea neceltică, ci carpatică a Irlandezilor și a limbii lor*, exemplificând cu similitudini daco-irlandeze și româno-irlandeze.

Reiese că greaca și irlandeza ar putea servi ca limbi de referință în descifrarea semantică a unor nume de *certă* apartenență dacică.

Să încercăm o astfel de «descifrare», alegând unul din cei mai cunoscuți termeni: BUREBISTA, grafiat însă și BOYEREBISTAS, BYRABEISTAS, BOIREBISTAS (Vraciu, *Limba Daco-Geților*, Ed. Facla, Timișoara, 1980, p. 175):

BO - (irl.) *bó*, vacă, confirmat ca dacic și de Hașdeu pentru «vacă», în *Originile păstoriei la Români*, în Scrieri istorice, Ed. Albatros, 1973, vol. II, p. 116. (Dicționar irl. engl., p. 117, col. I).

YRE, IRA, IRE - (irl.) *aire* «căpetenie» (Dicț. irl. engl., p. 26).

BOYRE, BYRA, BOIRE - *bó* - *aire* (engl. Cattle Lord, cattle owner) «stăpânitor de turme» (Dicț. irl. engl., p. 117, col. I).

BISTAS *bóisc* (irl. *mândrie, fală*) (Dicț. irl. engl., p. 122).

BEISTAS *biastes* (grec. *om impetuos*, format prin superlativarea grecescului *bia* - *putere*) (Dicț. grec german, p. 134-135), cuvântul dacic având probabil accepțiunea de *cel mai puternic* sau *cel mai viteaz*.

Alăturând explicațiile de mai sus, vom obține: BO-YRE-BISTAS - *stăpânitorul de turme cel mai viteaz*.

Ni se va replica poate că «se non è vero, è ben trovato», dar se dovedește că în antichitate - și nu numai la Indoeuropeni - după preluarea puterii, stăpânitorii adoptau nume noi, care să le mărească prestigiul. Astfel, numele regelui akkadian Sargon I (2350 - ? î.e.n.) se traducea prin *rege legitim*, iar cei ce i-au urmat procedau la fel, alegându-și nume din ce în ce mai falnice sau mai înfricoșătoare. Numele faraonilor aveau, de asemenea, câte un conținut semantic.

Să încercăm dar, la fel ca la Burebista, să descifrăm conținutul semantic din MENUMORUT. Vom ține seama în această operație de următoarele amănunte:

1. Menumorut, fiind mai nordic decât Burebista, este posibil ca unele similitudini daco-grecești să se fi păstrat în mai mică măsură. De aceea ne vom sprijini mai mult pe lexicul irlandez, consultând dicționarul O'Donail, N., *Focloir gaeilge-béarla - Dicționar irlandez englez* (Ed. Browne and Nolan Ltd., Dublin, 1977).

2. Denumirile irlandeze nu vor fi absolut identice cu cele dace, despărțirea irlandezei de prototraccică având loc cu mii de ani în urmă.

3. Este problematică fidelitatea cu care Anonymus ne-a transmis numele voievodal, iar ortografia sa poate să-i fi adus, de asemenea schimbări. În plus, forma *Menumorut* poate fi o coruptelă a unui original totuși asemănător.

În temeiul acestor avertismente, vom accepta, sub forma de ipoteză de lucru, cuvântul *Meon* (pentru prima parte *Menu-*), care are accepțiunea de *caracter, temperament, fire* (Dicț. irl. engl., p. 853), iar în continuare ne vom opri la *moruchtúil* cu înțelesul de *curajos, viteaz* (Dicț. irl. engl., p. 881, adjectiv compus din *ucht* (*piept*), care proliferează un alt substantiv *uchtach* (*curaj*), printr-un adjectiv dispărut *uchtach* (*pieptos*). Sufixul *úil*, derivat din sinonimul său - deci mai vechi - *iúl* (*înțelepciune, știință*) întregeste titlul laudativ, care începe cu *mor* (*mare, mult, foarte*).

Reluând toate aceste părți de cuvânt, reconstituim:

1. MEON (U) - MOR - UCHT - *fire cu piept mare, recte fire curajoasă vitează* (În românește *a da piept cu - a înfrunta, a lupta*).

2. MEON(U) - MORUCHTÚIL - *caracter curajos și înțelept*.

3. *Reconstituirea revine mai firească dacă-i vom acorda lui U de după Meon valoarea franc. au (cu), după care reconstituirea capătă următorul aspect: MEON-U-MOR-UCHT-IUL - fire cu mare curaj și înțelepciune.*

În sfârșit, dacă vom constata că sufixul *úil* are și un rol adjectivant pe lângă substantive, după cum reiese din adjectivul *riúi* (*regal*), care se compune din subst. *ri* (*rege*) și sufixul *-úil*, vom înțelege mai bine varianta a doua de mai sus.

Etimologiile de până acum ar fi aparent forțate, dar numele voievodal GELU confirmă aserțiunile noastre de mai sus.

În irlandeza modernă, *geal*, iar în cea veche și medie *gel*, ca substantiv, cuvântul are înțelesul de *albeață* și de *strălucire*; ca adjectiv cea de *alb, strălucitor*, iar ca verb cea de *a albi, a străluci*. *Gealu* (vechi *gelu*) este un compus al celor de mai sus, având și un înțeles complementar de *fericire* (în românește *viață albă - viață fericită, fără griji*). Substantivul *gel - geal* are ca sinonim *gile*, care cuprinde și accepțiunea de *fericire*, dar și pe cea de *limpezime*. În limba română există criptodacisme în care *gile* (se pronunță *ghile*) se păstrează până în zilele noastre: *a ghili - a albi pânza, ghilele - farduri pentru albit tenul*, ultimul fiind sinonim cu bănățeanul *albele*.

Un alt compus al lui *gel - geal* este *gealadh*, cu mai multe accepțiuni, din care cităm pe *zori de zi* și *luminiș*, ultima, probabil, regăsită în actualul toponim bănățean *Ghilad*. Prin contracție, acest ultim substantiv a dat naștere engl. *glad*, care ne evocă vechiul nume voievodal *Glad* (*albul, strălucitul, fericitul*?). În toponomastica română a mai rezultat *Giulești*, dar cea mai interesantă etimologie ce ne-o oferă termenii *gile - gel - geal* este cea a toponimului de *Alba Iulia*.

Cunoscând că forma maghiară a acestui toponim este *Gyula Fehèrvàr* (*fehèr - alb, văr - cetate*) și că Maghiarii l-au adoptat pe *Gelu* sub forma de *Gyula*, denumirea ar avea retraducerea literală de *Cetatea Albă (a lui Albul)* ! Pleonasmul este evident și n-ar fi avut loc dacă Maghiarii ar fi cunoscut

conținutul semnatic al lui *Gelu - Gyula*. Este mai mult ca probabil că, în străromâna anilor 1.000, cetății i se spunea de către autohtonii din mediul urban romanizat *Cetatea Albului*, de către țăranii din împrejurimi *Cetatea Gelului*, un duce Gyula (Gylas) din acele locuri «creștinându-se» prin anul 1.000, la Constantinopol.

Botezarea acestui Gylas este invocată ca un argument că voievodul în cauză ar fi fost păgân, deci maghiar. De altfel, istoricii români afirmă sus și tare că în acele vremuri «toți» străromânii ar fi fost creștini, fără să ia în considerare următoarele aspecte:

1. După părăsirea aureliană, în Dacia Traiană au pătruns Dacii liberi din nord, suprapunându-se ca o aristocrație războinică peste Dacii parțial romanizați, procedând, în mod firesc, la o «repăgânizare» a populației. În orice caz, cel puțin această aristocrație războinică a fost păgână, din rându-rile ei ridicându-se cei mai mulți cnezi și voievozi în prima jumătate a evului mediu.

Necropolele birituale, dovedind coexistența ritului funerar specific dacic - prin incinerare, alături de cel creștin - prin înhumare, descoperite în secolul nostru și identificate ca aparținând cumpenei dintre cele două milenii ale erei noastre (St. Olteanu, *Societatea românească la cumpănă de milenii. Sec. VIII-XI*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 173) și care, prin inventarul lor, se dovedesc autohtone, demonstrează persistența cultului păgân la unii Daco-Români.

2. Gylas fusese probabil botezat inițial de preoți nehirotonisiți prin episcopi dependenți de Patriarhia din Constantinopol, iar acest botez fiind considerat nul, s-a procedat la un botez «legal».

Reiese deci existența în centrul Transilvaniei a unui Gelu II, care a preluat numele înaintașului său «*Gelou dux Blacorum*», menționat de Anonymus. De altfel, presupusa reședință a lui Gelou, *Dăbica - Dobâca* este explicabilă în geto-dacă prin *dob-bâca* (*dob - negru, bâca - taur, bou*), căci *dob* cu accepțiunea de *negru* se reîntâlnește până și în macrotoponimul *Dobrogea*, care nu derivă nici din slavul *dobro* (*bun*), nici din patronimul *Dobrotici*, ci din sintagma getă *dob - brogač* (*dob - negru, brogeač - nămolos*), care desemna calea *Cara-sú* (turc. *cara - negru, sú - apă*), ce se sfârșește la Dunăre, lângă Cernavodă (slav *cerna - negru, voda - apă*), alături de anticul *Axiopolis* (iran *aks - negru, dac pol - băltoacă, mlaștină*), aceasta din urmă devenind la Greci, printr-o etimologie populară *pol - polis*, toponim cu rezonanțe elenice.

«Taurul negru» pare să prefigureze blazonul cu bour, purtat de descălecătorii Moldovei, veniți din nordul Ardealului.

Semnele de pe ceramica secolului X, descoperită la Bucov-Prahova, în lucrarea citată a lui St. Olteanu, p. 172, evocă, prin asemănare, cel mai vechi din cele trei alfabetete etrusce reproduse de Zacharie Mayani în *Les Etrusques commencent à parler*, Ed. Arthaud, 1961, precum și tulburătoarea presupunere a afinităților traco-etrusco-agațarse, căci Egiptenii îi numeau *Thursa* pe Etrusci, iar sintagma irlandeză *ag-a-tyres* se traduce prin *cei de lângă Nistru*.

Ne-am îndepărtat însă de subiectul *dob*, la care revenim cu un glosar

irlandez:

dubh - negru

dubh - beithioch - Vită neagră (dobitoc)

brogach - nămolos, noroios (Uisce brogach - engl. muddy water),

dubh - brogach - negru, nămolos,

uisce dubh - brogach - apă neagră, nămolosă.

Fără îndoială, graiurile din «insulele de vorbire dacă» erau mult diluate cu daco-româna și s-au dizolvat cu timpul în limba vorbită de majoritatea populației, dar au avut forța ca peste veacuri, deci prin secolele XVI-XVII să mai producă zoonimul *curcă*.

Afirmația pare atât de incredibilă și de fantastică încât voi reproduce exact rândurile din dicționarul O'Donail, p. 359, care privesc acest zoonim, adăugând la traducerea engleză și traducerea română:

curca, m. (gs., pl. -i), (Of bird) Crest tuft - (Despre păsări) creastă, moț.

curcai, m. (gs., pl. -aithe) 1. Tufted bird - pasăre moțată.

Curca, pasăre de origine americană, a ajuns mult mai târziu la noi decât, de pildă, în Spania sau în alte țări occidentale, unde se numește:

franc. *dinde*, de la *poule d'Indes (găină de Indii)*,

span. *pavo*, spre deosebire de *pavo* -păun,

port. *perú* (top. Peru),

engl. *turkey*, considerându-se greșit că ar proveni din Turcia,

germ. *Truthenne*

ital. *gallo d'India*

În țările vecine poartă denumirile: rusă *Indiok*, magh. *Pulyka* (a se citi *puica*), format cu ajutorul rom *puică*, bulg. *Pyica* (a se citi *puica*), pol. *Indyk*.

Prin demonstrația de mai sus se impune de la sine originea română a cuvântului și se vede posibilitatea ca și în Bulgaria, într-un ev mediu târziu, să mai fi existat insule de vorbire dacă.

Neatestarea documentară a acestor «insule de vorbire» nu trebuie să ne mire. Cronicarii noștri erau preocupați în primul rând să consemneze nume de domnitori, datele năvălirilor străine, să glorifice faptele domnilor, să deplângă molimile, dar nu aveau preocupări lingvistice. Singurul care ar fi putut să ne relateze câte ceva a fost Dimitrie Cantemir, pe care l-au preocupat urmele dacice în limba română, dar probabil că pe vremea sa «insulele de vorbire dacă» dispăruseră.

Regretăm deci că nu putem preciza anul, nici măcar deceniul sau secolul când a murit «ultimul vorbitor de limbă dacă». Totuși, dacă observăm că numărul cuvintelor de origine dacă se dovedește a fi din ce în ce mai mare, prin determinările efectuate de zeci de cercetători, s-ar părea că «ultimul vorbitor de limbă dacă» nu numai că supraviețuiește, dar mai are încă peste douăzeci de milioane de frați, cu care se întreține în limba sa maternă.

GEORGE VAIDA

INSCRIȚIILE ATESTATE PE STATUETELE DE LUT NR. 192 ȘI 193 DESCOPERITE PE CURSUL RÂULUI MUREȘ.

(Partea I-a)

Din articolul *Vechimea stăpânitorilor Ardealului*, publicat în revista «Noi Tracii», anul XIII, nr. 119, pp. 13-15, reies următoarele:

1. Acad. Dumitru Berciu, în studiul *Contribuții la problemele neoliticului în România, în lumina noilor cercetări*, la paginile 410-411, figurile 192 și 193, reproduce două statuete găsite pe cursul Râului Mureș.

2. Paul Tonciulescu a publicat în revista «Flacăra», nr. 45 din 12 nov. 1982, un articol referitor la zeul ȘAUE, adorat pe râul Mureș, zeu al cărui nume dăinuie pe acele meleaguri și în prezent, fiind atestat în opt toponime. De asemenea, dăinuie sub forma ȘUE și ȘIEU, tot în preajma Mureșului, în 12 toponime.

3. Ștefan Andriescu remarcă, primul, inscripțiile de pe cele două statuete descoperite pe râul Mureș și le traduce cu numele zeului ȘAUE.

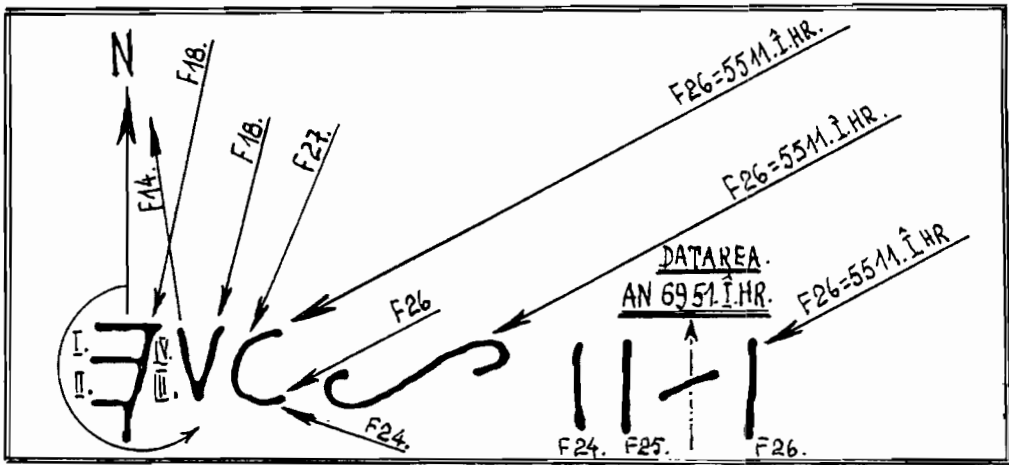
Noi am preluat inscripțiile prezentate de Ștefan Andriescu în articolul mai sus numit și le-am mărit de câteva ori. Țăparent, cele două inscripții seamănă, însă nu sunt identice, cea mai veche dintre ele fiind inscripția 192.

INSCRIȚIA NR. 192. Descifrarea matematică de datare.

Inscripția este alcătuită din șapte idiograme, compuse din mire, toate conținând datări.

Prima idiogramă, «E», bustrofedon, monograma inscripției, sub forma de trident culcat, ne plasează în timp, pe *precesia a III-a*, de la strămoșul apoteozat pe Muntele «OM» încoace. În același timp, reprezintă *precesia* de 25.950 ani, împărțită în patru cicluri mari de câte 6.480 ani, din care două trecuseră, Axa lumii aflându-se în cadranul al III-lea.

Cele trei idiograme «I» cu care se încheie inscripția, ne arată că două dintre cele trei evenimente ale pământului, care trebuiau să se declanșeze în cadranul al III-lea, aparțineau deja trecutului, că mai rămăsese unul și că timpul pe precesie era la jumătatea distanței dintre al doilea și al treilea eveniment, respectiv între mira F25 - anul 8.391 î. Hr. și mira F26 - anul 5.511 î. Hr.

Inscripția nr. 192, Valea Râului Mureș, în Transilvania, peste care am aplicat mirele din Sistemul dac de datare. Inscripția este datată anul 6.951 î. Hr.

Întrebarea este: de ce i-a preocupat pe strămoșii noștri din Ardeal această datare?

Preotul sumerian Dudu din Lagaș, cu ocazia sfârșitului Marelui Potop II, inerent pe orice precesie, în afară de noiene - cuvânt ce vine de la cifra nouă din limba română străveche -, întocmește în anul 6.303 î. Hr. o hartă a fondării orașului Lagaș și a sărbătoririi primului An Nou după ce trecuse acest fenomen de mare durată al pământului.

Marele Potop II a fost confirmat arheologic de cercetătorul englez C. L. Wooley, prin cei doi metri și jumătate, aproape trei, de pământ bine tasat, sub care a descoperit mormintele regale, intacte, din dinastia I-a din UR, de dinainte de potop.

Un specialist în geologie ar putea calcula cam în cât timp s-ar putea sedimenta un asemenea strat compact.

În sudul Franței, în Munții Pirinei, în peștera Lorthet, se află o datare rupestră, reprezentând «pești atacând reni». Dăm și noi reproducerea apărută în cadrul unui articol al arheologului M. Petrescu-Dâmbovița, în «Magazinul Istoric».

Dată Potop Mare II, anul 6.951 î. Hr., prin cei doi pești VATOS romboidali și anul F26 - 5.511 î. Hr., al șaptelea noian, pe precesia a III-a.

În Dicționarul explicativ al limbii române VATOS, vatoși, s.m., pește de mare, asemănător cu calcanul, cu corpul rombic, acoperit cu plăci osoase prevăzute cu câte un spin; vulpe de mare. Et. nec., deci sigur dacică.

Strămoșii noștri de la Dunăre și Carpați erau neîntrețuți, de neegalat în calcularea fenomenelor pământului, dar mai ales în calcularea din timp a

acestui Potop Mare II, care se dezlănțuie neînsoțit de ciclicitatea altor fenomene, deci cu atât mai greu de calculat previzional.

Datarea de pe Inscripția 192, anul 6.951 î. Hr., atestă timpul când s-au topit marile glaciațiuni din emisfera sudică, altele decât cele cunoscute nouă astăzi, deoarece Groenlanda la vremea aceea era țară verde, în sudul Franței trăiau reni, Sahara era o zonă fertilă, iar Antarctica nu se mai afla de mult sub glaciațiune.

Potop Mare II a ținut apele ridicate în zonele de câmpie ale pământului 648 de ani și s-a sfârșit la anul 6.303 î. Hr., după cum atestă harta Preotului Dudu din Lagaș.

Pentru strămoșii noștri de la Carpați, semnalul astronomic era ajungerea pe precesie a Axei lumii, deasupra punctului terestru numit - de ei atunci și de noi astăzi tot la fel - Chiș - Înău: Chișinău, capitala Basarabiei.

CHIȘ, în limba strămoșilor de dinainte de Hr., cât și în limba română actuală, vine de la verbul *a se chișa, chișare* - a face pipi. Dicționarul limbii române nu-l atestă, însă am dori să știm care român nu-l folosește.

Inscripție zoomorfă, rupestră, «Pești atacând reni», peștera Lorthet, Franța, peste care am aplicat mirele strămoșilor din Sistemul dac de datare.

INĂU, Axa geografică a pământului, denumită astfel de la anul 6,951 î. Hr. Păstrat în toponimia României, în denumirea celui mai înalt vârf din Munții Rodnei, vârful *Inău*, în denumirea localităților *Inău* din Maramureș și Sălaj, *Ineu* în Argeș, Bihor și Harghita etc., iar la Etrusci atestat sub forma *Innai - Zeul Ianua*.

Deci, CHIȘ - INĂU, CHIȘINĂU, timpul când face pipi Inău, Axa polilor geografici, Potop Mare II fiind cel mai mare, cel mai puternic și cel mai periculos potop de axă.

Acesta este motivul pentru care stema străveche a Basarabiei și a Dobrogei era reprezentată prin «Doi delfini», motiv zoomorf, păstrat pe stelele țării până în zilele noastre.

Inscripțiile 192 și 193 sunt incizate pe statuete portative, deoarece, în preajma unor asemenea fenomene ale pământului, strămoșii noștri de la Dunăre și Carpați, Împărații - tradiția noastră nu atestă regi - trimiteau mesageri în toate colțurile lumii, cunoscuți în tradițiile popoarelor sub denumirea de *mesagerii sau trimișii zeilor*, în arheologie, de *Cavaleri danubieni*, sau, la singular, de *Cavalerul trac*, iar în tradiția populară de *Făt-Frumos, feciorul de împărat, care pleacă peste nouă mări și nouă țări*, să aducă fericirea oamenilor, scăpându-i de la grea primejdie. După aceea, drept recompensă i se oferea mâna fetei de împărat și jumătate din împărăție, iar după moartea împăratului țării îndepărtate, toată împărăția.

Ori, aceste inscripții, atestate pe statuete portative, inele sau vase, foloseau drept material didactic și carte de vizită pentru purtătorul inițiat. Asemenea depasări ale strămoșilor noștri sunt ușor de urmărit pe tot globul pământesc.

Și pentru că tot am vorbit de Sumerieni, să controlăm lingvistic dacă inițiatii strămoșilor noștri de la Carpați au adus fericirea oamenilor din Mesopotamia, scăpându-i de la grea primejdie, cu prilejul Marelui Potop II, anul 6,951 î. Hr.

Kramer, în *Istoria începe la Sumer* (Ed. științifică, București, 1962, pp. 208-209, menționează cinci orașe care «au existat înaintea potopului: ERIDU, BAD-TIBIRA (după Constantin Daniel BADTABIRA), LARAK, ȘIPPAR și ȘURUPPAK.

ERIDU, bustrofedon, UDIRE, în limba română de la verbul *a udi, udire - a uda udare și a udzi, udzire - a auzi, auzire*. Precum vedem, orașul Eridu deja «udzise» de «udirea» pământului.

BAD-TIBIRA sau BAD-TABIRA. BAD, bustrofedon, DAV, masculinul de la DAVA, oraș cetate în limba Dacilor. TIB - TIV, margine în limba română, în cazul acesta marginea sau rama precesiei. TAB - TAV, masculinul de la TAVĂ, în limba română, în cazul de față, denumire a suprafeței precesiei. IRA - I-RA, axa lui RA, strămoșul apoteozat pe Muntele OM.

LARAK, ca în limba română, LA RAK, la precesie.

Strămoșii noștri au zis precesiei RAK sau RAKU, deoarece Axa lumii se deplasează înapoi ca racul, invers acelor de ceasornic.

ȘIPPAR, ȘIP-PAR. ȘIP, bustrofedon, PIȘ, în limba română *a face*

pipi. PAR - AX în limba română, ŞIPPAR, echivalentul lingvistic al oraşului CHIŞINĂU. După Potop devine oraşul KIŞ - CHIŞ, îşi ia denumirea direct de la KIŞ-INĂU.

SURUPPAK, bustrofedon, KAPPURUŞ. KAPPU-RUŞ - CAPPU ROŞ, nume propriu în onomastica din Moldova.

BAD-TIBIRA, oraş pe care toţi arheologii îl caută, după Potopul Mare II, la o bună bucată de timp, când Axa lumii a ajuns pe precesie, deasupra Râului NIPRU. Pe vechile lui ruine s-a fondat oraşul NIPPUR.

UR, în limba noastră străveche însemna *polul nord*, de unde încă o denumire a noastră de URI şi URIAŞI. Polului sud în străvechime i se spunea KURU, rămas în expresia *la curu pământului*.

KURU, bustrofedon, URUK, alt oraş sumerian.

UMMA, de la Muntele OM din Carpaţi, bustrofedon AMMU, cuvânt ce aparţine limbii române, ACUM - AC-UM, AXA UMULUI, axa strămoşului apoteozat pe Muntele OM.

ADAB, bustrofedon, BA-DA, două cuvinte ce aparţin, de asemenea, limbii române.

Numele provinciei AKKAD, bustrofedon DAKKA, denumire provenită de la strămoşii noştri din Carpaţi, cu ocazia primejdiilor pământului.

SUMER, SU-MERU, SUB MERU, muntele sacru al Daciei. Ardeleanul păstrează şi astăzi verbul *a mere* de la MERU, pentru *a merge*, verb care se folosea odinioară numai pentru mersul pe Muntele Om.

În altă ordine de idei, inscripţia nr. 192 este datată de strămoşii noştri din Ardeal, anul 6.951 î. Hr., iar inscripţia nr. 193, anul F26 - 5.511 î. Hr., amândouă încadrându-se perfect în neolitic, precum le clasează Acad. D. Berciu în studiul mai sus amintit şi, fapt uimitor, respectându-se până şi ordinea vechimii lor.

Ce păcat că arheologii noştri, influenţaţi de moda timpului, au aplicat pe perioade mici teoria evoluţionistă a lui Darwin şi metoda mecanicistă a datărilor cu Carbon 14 !

Astăzi s-a renunţat la amândouă, însă după ce s-a mers în derută un secol.

CORNELIA VELCESCU

Redacţia mulţumeşte colaboratorilor pentru preţioasele materiale trimise şi recomandă ca articolele să fie clare, concise, cu material ilustrativ. Fiecare autor îşi asumă responsabilitatea ipotezelor enunţate şi a exactităţii datelor.

Colaboratorii din România pot trimite manuscrisele dactilografiate şi atent corectate şi la adresa: ION COJA, Căsuţa poştală 73-17, Bucureşti.

Cu privire la articolul
UN DOCUMENT LINGVISTIC DIN SEC. IV
de Virgiliu Ștefănescu Drăgănești

Salut apariția articolului *Un document lingvistic din secolul al IV-lea, în buletinul «Noi Tracii», anul XII, nr. 114, mai 1984.*

Acesată temă mă preocupă de câțiva ani de zile, preocupare pe care am materializat-o în lucrarea *Cel fel de limbă vorbea Vulphilas? Contribuții la lămurirea unor noțiuni de bază ale scrierii gotice* (Hamburg, 1980).

«Scrierile gotice» formează obiectul a numeroase scrieri, încă din secolul trecut. Tema era considerată de majoritatea autorilor, subiectiv sau obiectiv, ca clarificată, dar, de fapt, nu s-a reușit nici din punct de vedere filologic, nici istoric să se dea o argumentare mulțumitoare. O poartă deschide lucrarea lui Piergiuseppe Scardigli, *Lingua e storia dei Goti*, Florența, 1964. Autorul scoate în evidență o serie de nelămuriri filologice care pun în evidență superficialitatea argumentelor prezentate în diferite lucrări al căror obiect l-au format «scrierile gotice».

Consider că, atâta timp cât în interpretarea filologică a «scrierilor gotice» nu se va lua în considerare româna, nu se va putea face un pas înainte nici din punct de vedere filologic, nici istoric.

Lucrarea noastră *Ce fel de limbă vorbea Vulphilas? Contribuții la lămurirea unor noțiuni de bază ale scrierii gotice*, deschide calea pentru un studiu filologic având la bază limba română. Concret, «scrierile gotice» oferă primele forme gramaticale ale limbii române, sursa de identificare a cuvintelor de origine geto-dacică, sursa de identificare a cuvintelor gotice în limba română, nume de persoane de origine geto-dacică latinizate, sursa de cercetare a istoriei Românilor de la nord de Dunăre, în sec. IV-V.

Asupra articolului *Un document lingvistic din secolul al IV-lea, îmi permit să fac o serie de observații cu caracter fundamental și anume:*

1. Numele corect al episcopului care a tradus Biblia pentru Goți este: Vulphilas (după Cassiodor) și Ulfila (după Auxentius) și nu Wulfila (lupul), cum este «compus» de către unii autori mai recenti de limbă germană. În *Ambrosius de fide - Incipit Ambrosi de fide*, manuscris Cod. Lat. Parisinus 8907, se poate întâlni: «Per testamentum fidem suam *describam* populo sibi

credito dereliquid ita dicens ego Ulfila episkopus et *confessor* semper sic credidi et in hac fide sola» (p. 23) (Aus der Schule des Wulfila Auxenti Dorostorensis - Epistula de fide vita et obitu Wulfilas Dissertatio Maximini contra Ambrosium Friedrich Kauffmann, Strassburg, Verlag Karl J. Trübner 1899).

Jordanes (an 551) îl numește «Vulfila». Socrates, Sozomenos și Theodoret (mijlocul sec. V) scriu despre «Ulfila». Philostorgius (decedat după 425) prezintă date importante din viața lui «Ulfilas». Însăși titluri de lucrări care s-au ocupat la început de această temă respectă numele original din manuscris: «Über das Leben und die Lehre des Ulfila», Georg Waitz, Hannover 1840, «Vulfila oder die gotische Bibel», E. Bernhardt, Halle 1875.

2. Autorul afirmă: «Wulfila, care era de origine greacă..., mama sa fiind fiică de sclavi greci, iar tatăl, după cum îl arată numele, got». Numele episcopului Vulphilas e de origine latină și nu gotică, iar Vulphilas (Ulfila), nu era got, ci get, așa cum se poate interpreta din scrierile lui Philostorgius. Cred că e necesar pentru această argumentație să se țină seama de următoarele considerente:

În Capadocia, sub Hadrian (an 117-138), în armata romană se aflau cohorte dacice (ala I Ulpia Dacorum). În Capadocia trăiau și Sciiți, așa cum e remarcat în lucrarea mea, la p. 8. Geții și Sciiții vorbeau în limba tracică.

Auxenti Dorostorensis, care descrie viața lui Ulfila în «*Epistula de fide vita et obitu Ulfilae*» și care de fapt se numise Auxenti Scitul, era scit. El îl considera pe Ulfila ca un locuitor al Imperiului roman, nu ca un apostol al unui popor străin.

Ulfila era adeptul episcopului trac Demophilus de la Beroea (Bairauja) (decedat la anul 386). Urmașul lui Ulfila, Serenas, se afla în aceleași raporturi cu urmașul lui Demophiles, tracul Marinus. Episcopii Maximinus, Palladius și Secundianus erau originari din Dacia. Ulfila a fost profesorul lui Maximinus.

Toată activitatea bisericească se desfășura în acest cadru geto-tracic.

Philostorgius, decedat după anul 425, scrie: «Gothi Christiani facti. Ait Philostorgius, Urfilam ex Transistrianiis Scythis, qui ab antiquis quidem Getae, nunc vero Gothi appellantur, maximam hominum multitudinem in Romanum solum trduxisse, qui pietatis causa ex patriis sedibus ejecti fuerant. Eam autem gentem ad Christi fidem olim transiisse hoc modo: Cum Valerianus et Gallienus imprium administrarent, ingens multitudo Scytharum trans Istrum degentium in Romanorum ditionem trajecit. Et Europe quidem magnam partem excursionibus infestarunt. Deinde vero cum in Asiam trajecissent, Galatiam et Cappadociam invaserunt. Cumque plurimos captivos fecissent, inter quos non pauci erant clerici, cum ingenti praeda in patriam suam reversi sunt. Captivi igitur ac pii homines isti, barbaris permisti, non paucos eorum ad veram pietatem traduxerunt, utque pro gentilium superstitione Christianam religionem amplecterentur, iis persuaserunt. Ex horum captivorum numero fuerunt etiam majores Ulfilae, natione quidem Cappadoces, orti juxta urbem Parnassum, ex vico qui Sadagolthina vocatur. Hic igitur Ulfila dux fuit piorum hominum qui ex Gothia egressi sunt, pri-

musque eorum episcopus fuit, constitutus hoc modo: Cum a rege qui tunc Gothis praeerat, legatus una cum aliis ad imperatorem Constantinum missus esset (nam et barbarae gentes illic positae Constantino obsequebantur), ab Eusebio allisque qui cum illo erant episcopis, ordinatus est episcopus Christianorum qui apud Gothos degebant».

Referitor la această ediție trebuie verificat dacă într-adevăr corespunde cu originalul scrierii lui Philostorgius. Ca o remarcă generală privind metoda de cercetare a surselor de informare, menționez că în multe traduceri din limbile latină și greacă, sau chiar reeditări din limbile greacă sau latină, se traduce «got» în loc de «get». De aceea este necesar a se studia ediții mai vechi. Însuși G. Scardigli face mențiunea « Noțiunea - Goți - o considerăm pe parcursul lucrării nu în sensul obișnuit și nu în sensul strict al cuvântului al majorității izvoarelor istorice». Referitor la observațiile de mai sus se poate cita și un paragraf din «Ecclesiasticae Historiae Lib. XII» Philostorgius (p. 606), unde se menționează regiuni locuite și astăzi de populație romanizată, care vorbea o limbă asemănătoare cu cea română.

3. E greu de acceptat ipoteza că Goții, în sensul de goți veniți din Scandinavia, care credeau în Odin, erau deja creștini și respectiv doreau să adopte creștinismul: «Crescând și trăind într-o comunitate gotică creștină, a fost trimis la Constantinopol în anul 332» (Art. V. Ștefănescu Drăgănești, p. 2). În legătură cu aceasta se pot accepta două ipoteze și anume:

a. Ulfila era un reprezentant al Bisericii din Constantinopol, interesată în creștinarea populației de origine gotică de la nord de Dunăre, și pentru că la nord de Dunăre trăia încă o populație geto-dacică latinizată, aceeași națiune ca și la sud de Dunăre, cu deosebirea că aici se aflau armatele romane. Ulfila a încercat să traducă Biblia pentru Goți, noii veniți care dețineau puterea, din limba care-i era cea mai la îndemână, înșiruind pe scheletul propoziției latine cuvinte de origine gotică, iar atunci când acestea lipseau folosea cuvinte de origine greacă și cuvinte de origine geto-dacă.

b. Ulfila era un reprezentant la Bisericii de la Constantinopol, care dorea creștinarea completă și sistematică a Dacilor liberi, care au pătruns pe teritoriul Daciei odată cu Vizigoții. Vizigoții, care aveau puterea, au impus lui Ulfila folosirea cuvintelor de origine gotică pe scheletul unei limbi care deja exista. Că Vizigoții nu au fost mulțumiți de activitatea lui o dovedește însăși fuga lui Ulfila peste Dunăre, la Silistra.

4. Fraza «Din întreaga traducere s-a păstrat însă numai o mică parte, circa 90 la sută, și anume ceva mai mult de jumătate din Noul Testament» nu are sens sub această formă.

5. La p. 2 se afirmă că Biblia a fost tradusă din limba greacă. Biblia lui Ulfila nu a fost tradusă nici din greacă, nici din latină. Ipoteza: din limba romanizată a Dacilor (Geților).

6. «O a treia categorie o formează cuvintele compuse, în componența cărora intră un cuvânt gotic și unul latin, ca de exemplu:...weingarde... vie» (p. 3).

Cuvântul «gard» e de origine geto-dacică. Se întâlnește și în limba alba-

neză. Din cuvântul dacic «gard» a derivat cuvântul slav «grad». Cuvântul «wein» e de origine latină (vinum). Deci, cuvântul «weingarde» e de origine geto-dacică latină. Explicații privind utilizarea practică a acestui cuvânt sunt date în lucrarea noastră *Ce fel de limbă vorbea Vulphilas?* Remarcăm că vița întinsă pe gardul casei nu este nici măcar astăzi cunoscută în gospodăriile populațiilor de origine germanică.

7. Argumentele privind «împrumuturi» din gotică în daco-română nu sunt convingătoare. Cuvinte ca *gard*, *leac* (irl. veche - liaig), *motareis* (*Hotari*), *gata* sunt de origine geto-dacică. Cuvintele *gard* și *motareis* nu puteau nici măcar să aibă însemnătate practică pentru Vizigoți, căci ei erau prin definiție nomazi, după cum arată evoluția lor ulterioară. Pe Columna lui Traian sunt încă clar reprezentate gardurile din gospodăriile dace, formă pe care au păstrat-o până astăzi. Cu mare probabilitate și celelalte cuvinte au aceeași origine, cu excepția lui *iubi*, care se pare că provine din latinul *iubeo*.

Tocmai această triere lingvistică a cuvintelor oferite de «scrierile gotice» acordă posibilitatea atribuirii unei origini geto-dacice unor cuvinte care nu se găsesc în limbile germanice, dar care se găsesc în limba română, fără să aibă origine latină sau greacă. Aceasta este probabil cea mai mare valoare a lucrării lui Vulphilas din punct de vedere filologic. Atribuirea unei origini geto-dacice unor cuvinte din limba română nu poate fi combătută, ci utilizată ca atare. Și este nevoie de acest lucru, pentru a nu atribui cu ușurință origini străine unor cuvinte din limba română.

IOAN MUGIOIU

SUNTEM AICI DE LA FACEREA VIEȚII

Suntem aici de la facerea vieții,
Sub undelelemnul prelis de pe stea,
Zisu-ne-am Dacii, iar alții-am zis Geții,
Soarele plouă pe frunte de nea.

Cerul e martor pe unde-i hotarul,
Unde-i, pe veci, nici o palmă de dat,
Arde în piept adevărul ca jarul,
Chiar și un pas doar din el nu-i de luat...

Totul din est și în nord e moșia,
Totul din vest cu Dobrogea-i un tot,
Templu-i un trup peste tot, România,
Rana, oriunde-i, se simte în tot.

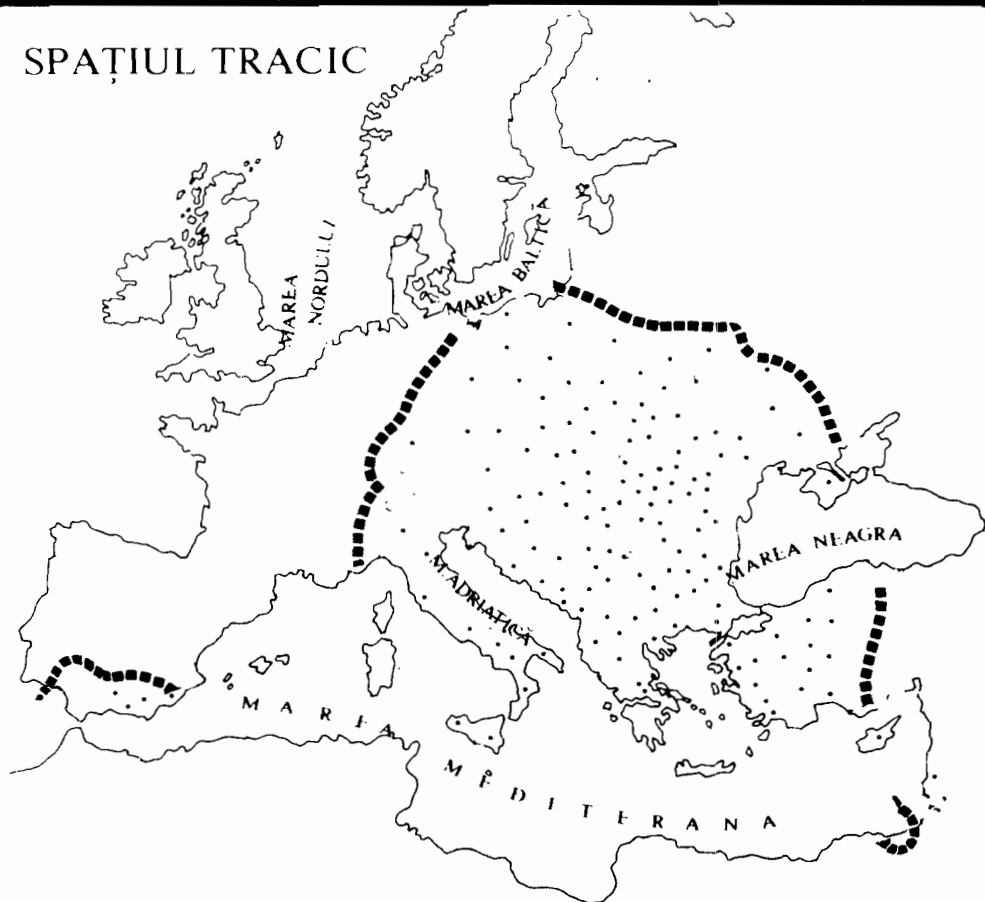
Iată că astăzi ne chiamă străbunii,
Azi mântuirea se face prin noi,
Ducem sub soare, sub flamura lunii,
Suflete sfinte sub harul din ploi.

Autohtoni, nu ca alții la pradă,
Nu am descins, coloniști, la vecini,
Bolta cu stele-a venit să ne vadă
Sufletul nostru din snopi de lumini.

N-avem pământ de la țări mărginașe,
N-avem în veci nimănui de lăsat,
Țese lumina prin sate și-orășe,
Raiul de-atâtea imperii prădat.

GAVRILĂ COPIL

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor (Herodot)

SUMARUL

George Vaida, <i>Până când s-a vorbit limba dacă?</i>	1
Cornelia Velcescu, <i>Inscripțiile atestate pe stătuetele de lut 192 și 193, descoperite pe cursul râului Mureș</i>	7
Ioan Mugoiu, <i>Cu privire la articolul «Un document lingvistic din sec. IV»</i>	12
Gavrilă Copil, <i>Suntem aici de la facerea vieții</i>	15

NOI TRACII

Redactia: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunio
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)